

Lung Cancer Awareness Week

Dr. Ankit B. Patel

M.B.B.S., M.D., D.M.

(ONCOLOGY)

Ahmedabad Civil Cancer
Hospital (G.C.R.I)

ડૉ. અંકિત પટેલ પાસેથી જાણીએ ફેફસાનું કેન્સર વિષેની સામાન્ય માહિતી

ફેફસા શું છે?

-- તે શંકુ આકાર ના શરીરમાં હવા એટલે કે ઓક્સીજનનું સપ્લાય કરતાં અંગો છે. તેનું કામ શ્વાસોરછવાસની ક્રિયા કરવાનું છે જેના દ્વારા શુદ્ધ હવા (O₂) શરીરમાં પ્રવેશે છે અને અશુદ્ધિ કાર્બન ડાયોક્સાઇડ (CO₂) શરીરની બહાર ફેંકાય છે.

ફેફસાના કેન્સરનું પ્રમાણ:

-- તે દુનિયામાં જોવા મળતું સૌથી સામાન્ય કેન્સર છે. દર વર્ષે લગભગ ૧૨.૫ લાખ લોકો તેનાથી પીડાય છે. જેમાંથી ૧૧ લાખનું મૃત્યુ થઈ જાય છે. ભારતમાં દર વર્ષે આશરે ૫૫ લાખ કેસો જોવા મળે છે. જેમાં ૫૦ લાખનું મૃત્યુ દર વર્ષે ફેફસાના કેન્સર દ્વારા થાય છે.

ફેફસાનું કેન્સર થવાના કારણો :

- ૧) તમાકુ મુખ્યત્વે બીડી, સિગારેટના વ્યસનને કારણે ૮૦ ટકા ફેફસાના કેન્સર તમાકુ ના અસર થી થાય છે.
- ૨) પ્રદૂષણ ૩) જંતુનાશક દવાઓ
- ૪) એસ્બેસ્ટો, એમ્બેસ્ટોની ખાણમાં કામ કરતાં વ્યક્તિમાં ફેફસાનું કેન્સર થવાની સંભાવના ઘણી વધારે હોય છે.
- ૫) વિકિરણો, રેડિયોથેરાપી (જૂજ કિસ્સામાં જેમણે છાતી પર રેડિયોથેરાપી લીધી હોય તેમણે ફેફસાનું કેન્સર થવાની સંભાવના વધી જાય છે.)

ફેફસાના કેન્સરના મુખ્યત્વે બે પ્રકાર હોય છે.

-- નોનસ્મોલ સેલ કેન્સર (NSCLC) - તેમાં પણ બે મુખ્ય પ્રકાર હોય છે adenocarcinoma-50 to 60%, Squamous carcinoma 25 to 35%

સ્મોલ સેલ કેન્સર (SCLC)-5 to 10% તેમાં મુખ્યત્વે એટીનોકાર્સીમાં વધારે જોવા મળે છે.

ફેફસાના કેન્સરના લક્ષણો:

- ૧) લાંબા સમયથી ચાલતી ખાંસી
- ૨) ગળફામાથી લોહી પડવું
- ૩) શ્વાસ લેવામાં તકલીફ પડવી
- ૪) શરીરમાં ઝીણો તાવ રહેવો
- ૫) વજન ઘટી જવું વિગેરે

ફેફસાના કેન્સરનું નિદાન:

- ૧) Chest x-Ray (છાતીનો એક્સ-રે) PET Scan (પેટ સ્કેન કેન્સર માટેનો સ્પેશિયલ સ્કેન)
- ૨) બાયોપ્સી:- CTguided (સીટી સ્કેન દ્વારા) જે કેન્સરનો પ્રકાર Bronchoscopy guided (ટૂરબીન દ્વારા) જાણવા માટે જરૂરી છે.

ફેફસાના કેન્સરના સ્ટેજ:

-- તેના ચાર સ્ટેજ હોય છે. તેમાં મોટાભાગના (૭૦ થી ૮૦ ટકા) દર્દીઓ ત્રીજા અને ચોથા સ્ટેજ માં આવતા હોય છે.

ફેફસાના કેન્સરની સારવાર

- ૧) સર્જરી ૨) કિમોથેરાપી ૩) રેડિયોથેરાપી ૪) ઓરલ થેરાપી (TKI)

૧) સર્જરી:-

કેન્સરના પ્રથમ તથા બીજા સ્ટેજમાં ઓપરેશનની શક્યતા રહેલી હોય છે અને તેમાં પણ દર્દી બીજા ફેફસાની કેપીસીટી, ઉંમર તથા બીજા અવયવોની (મુખ્યત્વે હૃદયની) ઓપરેશન ખમવાની ક્ષમતા પ્રમાણે સર્જરીનો નિર્ણય લેવામાં આવે છે.

૨) કિમોથેરાપી:-

જેને સાદી ભાષામાં ડીઓએસ કહેવામાં આવે છે. જેમાં કિમોથેરાપી (દવા) ને ગ્લુકોઝ કે સલાઈનની બોટલમાં નાખીને દર્દીને ચઢાવવામાં આવે છે. છેલ્લા ચાર-પાંચ વર્ષમાં કેન્સરની ઘણી કિમોથેરાપી શોધાઈ છે, જેનાથી દર્દીનું આયુષ્ય વધ્યું છે. પહેલા ફેફસામાં ચોથા સ્ટેજના દર્દી ૩ થી ૪ માહિનામાં આવતા હતા તે એવરેજ અત્યારે ૧૦ થી ૧૨ મહિને આવે છે.

૩) રેડિયોથેરાપી:-

ફેફસાના કેન્સરમાં મોટાભાગે રેડિયોથેરાપી રાહત માટે આપવામાં આવે છે. જેમાં મુખ્યત્વે રોગ જ્યારે દર્દીના હાડકાં માં પ્રવેશી ગયો અથવા તો રોગ જ્યાં શ્વાસનળી પર દબાણ કરતો અથવા તો ગળફામાથી વધારે પડતું લોહી વધી જતું હોય ત્યારે આપવામાં આવે છે. ફેફસાના કેન્સરના ત્રીજા સ્ટેજ જેમાં મોટેભાગે ઓપરેશન શક્ય હોતું નથી તેના માટે પણ રેડિયોથેરાપી ઉપયોગી સાબિત થાય છે.

૪) ઓરલ થેરાપી:- (ટાર્ગેટેડ થેરાપી) (Targeted Therapy) :

આજના જમાનમાં ફેફસાના કેન્સરમાં ઘણી બધી ઓરલ થેરાપી (Targeted Therapy) શોધાઈ છે, જેમાં મુખ્યત્વે adenocarcinoma કેન્સરમાં EGFR, ALK, ROSI જેવા ટેસ્ટ બાયોપ્સીના ટુકડા પર કરવામાં આવે છે, જેથી કરીને રિપોર્ટ પ્રમાણે જે-તે દર્દીમાં દવા કામ કરશે કે નહીં તે જાણી શકાય છે. અને તે પ્રમાણે ઓરલ મેડિસિન જેમ કે EGFR+ હોય તો Gefitinib, Erlotinib, Atinib. ALK હોય તો Crizotinib. Rosi+ હોય તો Crizotinib આપવામાં આવે છે. વ્યવસ્થિત ટ્રીટમેન્ટ અને યોગ્ય માર્ગદર્શનથી ફેફસામાં કેન્સરની દર્દીના પહેલા કરતાં આજના જમાના માં સારી રીતે જીવે છે.